

82

2-16

910

u. y.
u. p-

ԱՄԷՆ ՊՐԱԿ ԱՄԻՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍԸ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԷ

Ն ԱԹ Բ Ի Ն Ք Ե Ի Թ Ը Ն

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀՈԶԱԿԱՒՈՐ ԳԱՂՏՆԻ
ՈՍՏԻԿԱՆԻՆ ՆՈՐԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԹԱՐԳՄ. Ժ. Շ.

ԹԻԻ 8

ՍԻԿԱՌ ԾԽՈՂ ՖՐԷՏ

Փինեբերընը՝ իր մանացու քենամին նամարելով, մարդը վար-
դերու փունջը վար ձգեց եւ իսկոյն ասեմանակը փառեց:

ՍԻԿԱՌ ԾԽՈՂ ՖՐԷՏ

ԽՈՐԱՄԱՆԿ ԶԱՐԱԳՈՐԾ ՄԸ

— Վարպե՛տ, ըսաւ Նաթ Փինքէրթընի պաշտօնեաներէն մէկը, հռչակաւոր ոստիկանին սենեակը մտնելով, Զիւլատէլֆիայի ամէնէն մեծ գործարանատէրներէն մէկը՝ Մր. Էտուրրա Մօնկօմէրի եկած է և կը խնդրէ ձեզի հետ խօսիլ ստիպողական գործի մը համար:

— Էտուրրա Մօնկօմէրի՛, ըսաւ Փինքէրթըն, բայց այն մեծահարուստ գործարանատէրն է, որուն հետ ծանօթացած եմ քանի մը տարի առաջ:

— Չեմ գիտեր: Ամէն պարագայի մէջ չառ յուզուած վիճակ ունի և զօնե երեւոյթներէն դատելով, չառ ազդած է իրեն այն գործը, որուն համար եկած է խորհուրդ հարցընելու ձեզի:

— Կա՛ւ ուրեմն, ներս բերէք:

Վայրկեան մը ետքը, Մօնկօմէրի գաղտնի ոստիկանին առջեւ կը գտնուէր: Վառվռուն և անհանդարտ մարդուկ մըն էր: Գրեթէ կատարելապէս ճազատ էր, բայց, ի փոխարէն, խոշոր սև մօրուք մը ունէր: Արտակառկա քիթին վրայ կը փայլէին զոյգ մը ռակի ակնոցներ: Բարձր և լայն ճակատ մը ունէր, ինչ որ իմացականութեան և ձեռներեցութեան ոգիի գրեթէ անվրէպ նշանն է:

— Օ՛հ, Մր. Փինքէրթըն, ըսաւ իր մեծարանքները վարպետին ներկայացնելէ ետք, կ'երդնում ձեզի որ չէի սպասեր թէ Նւրոպայէն դառնալէս հազիւ ութ օր ետքը ձեզի պիտի ներկայանայի խիստ անսովոր գործի մը վրայ խօսելու համար: Ես...: Աղէ՛կ, աղէ՛կ, աւելցուց անմիջապէս, իր խօսակիցին անհամբերութեան մէկ շարժումը նշմարելով, իրաւունք ունիք: Պիտի ջանամ խնդիրը կարելի եղածին չափ յստակ և հանդարտ կերպով պարզել ձեզի: Գիտեմ թէ ասիկա նախապատիւ կը համարէք:

— Ծիչդ է, խոստովանեցաւ Փինքէրթըն:

— Ուրեմն կը շարունակեմ: Ինչպէս ըսի, ձեր տեսած այս վիճակիս մէջ ճամբորդութենէ մը կը դառնամ Եւրոպայէն, ուր աւելի քան վեց ամիս անցուցի: Ի՞նչ նպատակաւ: Պիտի ըսեմ անկեղծօրէն: Կ'ուզէի գտնել պատշաճ ամուսին մը աղջկանս՝ Լուիզի համար: 22 տարու եղաւ և ժամանակ է որ ամուսնութեան վրայ խորհի: Լուիզ նշանաւոր գեղեցկութիւն մը ունի: Այդ տեսակէտով, ճիշդ կը նմանի հանգուցեալ ամուսինիս, որ իր ողջութեանը, բովանդակ Սմերիկայի ամէնէն գեղեցիկ կիներ կը շկատուէր: Դժբախտաբար միեւնոյն ատեն հպարտ և կամապաշտ է և կրնամ ըսել թէ արդէն շատ հոգ պատճառած է ինծի: Հին աշխարհի աղնուակաւներուն մէջ կը յուսայի գտնել պատշաճ ամուսին մը իրեն համար: Բայց Լուիզի յոռի նկարագիրը պատճառ եղաւ որ բոլոր ջանքերս ձախողին: Քանի մը ամիս անցուցինք Անգլիոյ մէջ, ուր իրաւունք ունիմ ըսելու թէ ամենաբարձր ընկերութեան մէջ ընդունուեցանք: Հոնկէ դացինք Քոթ տ'Աղիւռ, Հռոմ և նոյն իսկ Բեդերսպուրկ: Օ՛հ, թեկնածուները չէին պակսեր: Բայց Լուիզ կը ծաղրէր զանոնք: Այո՛, այո՛, կ'ապահովեմ ձեզ թէ կը ծաղրէր զանոնք: Ամէն պարագայի մէջ այնչափ հպարտօրէն կ'արհամարհէր որ երկրորդ կամ երրորդ տեսակցութենէն ետք կը հեռանային անոնք, առանց ո՛ր և է բան պահանջելու: Երբ կը յանդիմանէի զինք իր վարմունքին համար, կը պատասխանէր ինծի թէ զինքը պաշտողներուն մէջ մէկ հոգի իսկ չկար որ իր սրտին ճամբան գտած ըլլար տակաւին:

Եւ հէ՛ք Մօնկօմէրի խորին հառաչանք մը արձակեց :
Յետոյ անկցուց .

— Պիտի չուշանար դալու այն որ հաճելի պիտի ըլլար իրեն աւաճ, երիցս աւաճ: Խնդիր է գիտնալ թէ երկինք չորոշեցին՝ անողորմաբար պատժել զինքը իր ցոյց տաւած հպարտութեանը և ամբարտաւանութեանը համար: Ինք ալ այդպէս կը կարծէ, և այս աղէտը գոնէ աղէկ կողմ մը պիտի ունենայ, այսինքն խիստ փրկաւէտ ազդեցութիւն մը պիտի գործէ Լուիզի նկարագրին վրայ:

Միլիոնատէրը, պահ մը կենալէ ետք, չարունակեց.

— Վերջապէս Եւրոպայի մէջ բնակութիւնը բաւական

անպիցի: Բանիցս շատ փայլուն ամուսիններ ներկայացան: Բայց Լուիզ անողոք եղաւ: Ամէնքն ալ մերժեց, կամ գոնէ այնպէս ըրաւ որ իր թեկնածուները վատեցան իր հեգնական ձեւերէն: Վերջինը Անգլիացի դուքս մըն էր: Անգլիացի դուքս մը: Մտածեցէք թէ ո՞րչափ հպարտ էի: Է՛ն ուրեմն, անոր հանդէպ ալ եղաւ ինչ որ եղած էր միւսներուն համար: Այս անգամ բացարձակապէս յայտարարեցի Լուիզին թէ ալ բաւական էր և թէ Ամերիկա պիտի դառնայինք: Դիտողութիւն մը չըրաւ: Մեկնիլը կամ մնալը ի՞նչ կարեւորութիւն ունէր անոր համար: Չորս օր ետքը Հուլիս-Սթարի ամէնէն մեծ շոգենաւին՝ «Բինկսթըն»-ի մէջ էինք Ամերիկա ճամբորդելու համար: Ուղեւորներուն ամէնքն ալ լաւագոյն բնկերութեան կը պատկանէին: Եւ ճամբորդութեան միջոցին էր, Մր. Փինքէրթըն, Լոնտոնէն հոս գալու համար պէտք եղած քանի մը օրուան միջոցին էր որ վերջապէս ներկայացաւ անիկա, զոր աղջկա... Ուղեւորներուն ցանկին մէջ արձանագրուած էր ձօրձ Ֆիցթըն անունով և պէտք խոստովանիմ թէ առաջին տեսութեամբ լաւագոյն տպաւորութիւն մը առաջ կը բերէր: Անթերի աշխարհիկ մարդու մը երեւոյթը և ընթացքը ունէր: Իր վայելչութիւնը, իր ազնուութիւնը այնչափ բնական և այնչափ յարգի էին որ մէկը պիտի չկրնար իրմէ կասկածելու հաղափարը ունենալ: Բարձրահասակ ու նրբամարմին էր: Բարակ պելս մը ունէր և ոսկիէ ակնոց մը կը կրէր: Վերջին նորաձեւութեան համեմատ հագուած էր անստգիւտ վայելչութեամբ: Աւտոի բոլոր ճամբորդները ակնածութիւն մը ցոյց կուտային անոր հանդէպ: Ամէնէն խորին տպաւորութիւնը գործեց աղջկանս վրայ: Հիմակ որ կը խորհիմ, համոզուած եմ թէ նենգամտութեան և ճարտարութեան ամէն միջոցներ ի գործ դրած ըլլալու է այդ հպարտ աղջկան ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար իր վրայ: Ճամբորդութեան առաջին օրերը սառն պաղութիւն մը ցոյց տուաւ շոգենաւին մէջ գտնուող բոլոր կիներուն հանդէպ: Վերջին ծայր քաղաքավարութեամբ կը վարուէր անոնց հետ: Աւելի բան մը չէր ըներ, երկու կամ երեք օր ետք էր որ հետաքրքրուեցաւ Լուիզով: Երբ միւս կիները նշմարեցին նախապատուութիւնը, որուն առարկայ ըլլալ կը թուէր աղ-

ունի,— մանեակներ, վարսակալներ, «պոռ»ներ, մատնի-
ներ, ապարանջաններ, գոտիներ, գլխարկի գնդասեղներ,
մարգարիտներով, ադամանդներով և թանկագին քարերով
զարդարուած: Այս գոհարեղէններուն ամենամեծ մասը ժո-
ռանգած է մօրմէն: Ես ալ բազմաթիւ գոհարեղէններ տուած
եմ, քով գիտնալով թէ ամէնէն աւելի նախապատիւ կը
համարէր այդպիսի նուէրներ: Երկու տարի առաջ իրեն հա-
մար շինել տուի պողպատէ պղտիկ դրամարկղ մը, ամէն
տեսակ զարդարանքներով և դրուագումներով: Իր գոհարե-
ղէնները պահելու յատկացուած էր իր սենեակին պատին մէջ
ամրապէս հաստատուած այս դրամարկղը: Անոր միջնորմե-
րուն թանձրութիւնը և փականքին ամրութիւնն ու կնճռո-
տութիւնը անբռնաբարելի կը դարձնէին զայն, եթէ կարելի
է այսպէս ըսել: Ներսի կողմը խծկուած և կարմիր մետաք-
սով պատած էր: Քանի մը խորշերու բաժնուած էր և երբ
բոլոր գոհարեղէնները հոն հաւաքուած ըլլային, իւրաքան-
չէրը իրեն յատկացուած տեղին մէջ, կ'ապահովեմ ձեզ թէ
ստուգիւ դիւթական տեսարան մը կը պարզուէր: Փականքին
նմանը չկար աշխարհի մէջ: Մասնաւորապէս այդ դրամարկ-
ղին համար շինուած էր: Բանալու համար մէկ բանալի միայն
կար, ձոյլ ոսկիէ պղտիկ բանալի մը, զոր, աւելորդ է ըսել,
Լուիզ միշտ իր վրայ կը պահէր: Ընդհանրապէս գոտիին մէջ
հաստատուած կաշիէ խիտ պղտիկ պարկի մը մէջ կը դնէր
և երկու տարիէ ի վեր որ այս արկղիկը նուիրած եմ իրեն,
կրնամ ըսել թէ վայրկեան մը իսկ իր գրպանէն չէ հեռացու-
ցած այդ բանալին: Աւելորդ է ըսել թէ նշանածը անտե-
եսակ չէր այս զանազան մանրամասնութիւններուն: Ինչո՞ւ
զաղտնի պահէր մարդէ մը, որուն կենակից պիտի ըլլար: Ար-
դէն այս մասին ամէն բան յայտնած էր անոր երբ տակաւին
շողենաւին մէջ էինք:

«Ուրեմն երէկ, ինչպէս կրնաք խորհիլ, Մր. Փինքէր-
թըն, տունս լեցուն էր հրաւիրեալներով, որոնք վազած
եկած էին իրենց մաղթանքները ներկայացնելու համար աղ-
ջրկանս և անոր խօսեցեալին: Սրահներուն մէջ ճշմարիտ
թոհուրոն մը կը տիրէր: Ապագայ ամուսինները ամէն կողմէ
ստացած էին հիանալի նուէրներ, որոնք ցուցադրուած էին
երեք մեծ սրահներու մէջ: Ամբողջ տունը զարդարել տուած
էր ամենապերճ կերպով: Օ'հ, ես...

Մօնկօմէրի ձեռքը տարաւ աչքերուն, որոնք յանկարծ
խոնաւցած էին:

— Ներողամիտ եղէք այս տկարութեանս, ըսաւ ցած
ձայնով, բայց եթէ դիտնայիք թէ ո՞րքան կը սիրեմ աղջի-
կըս: Անոր անձին վրայ կը վերագտնեմ գիմագիծերը սիրե-
լի ամուսինիս, զոր կորսնցուցած եմ: Աշխարհի վրայ աղ-
ջիկս ունիմ միայն ու կեանքիս մնացեալ տարիները առանց
վարանելու կուտայի զայն երջանիկ տեսնելու համար: Օ'հ,
դրամը խնդիր չէ, աղջիկս դեռ շատ դրամ ունի: Դրամը չէ
որ հոգ պատճառած է ինծի: Ո՛չ, անոր համար ուզածս բա-
րի տղայ մըն էր, զոր սիրէր և ան ալ աղջիկս սիրէր բոլոր
արտովը: Կը կարծէի թէ ձօրճ Ֆիցթընը իմ փնտռած մարդս
էր: Աւա՛ղ, ի՞նչ յուսախարութիւն: Հասարակ արկածախն-
դիւրի մը, խաբեքայի մը, դողի մը զոհը եղայ: Ա՛հ, կ'զգամ
թէ բնաւ պիտի չմխիթարուիմ:

Մօնկօմէրի, բուն յուզումի մը ենթարկուելով, պահ
մը կանգ առաւ և Փինքէրթըն անոր նայեցաւ ակներեւ հա-
մակրութիւնով մը: Արդէն կը նախատեսէր պատմութեան
մնացեալ մասը: Մօնկօմէրի խօսքը շարունակել չուզելով,
զաղտնի ոստիկանն էր որ հարցաքննեց զայն:

— Կարծեմ թէ, ըսաւ, յիշեալ ձօրճ Ֆիցթըն կ'ուզէր
Սր. Լուիզի հետ ամուսնանալէ աւելի անոր գոհարեղէնները
իւրացնել, այնպէս չէ՞:

Մօնկօմէրի տեղէն ցատկեց, որպէս թէ յանկարծ սթա-
փած ըլլար վշտալի երագէ մը, որուն մէջ խորասուզ-
ուած էր:

— Ճիշդ է, Մր. Փինքէրթըն, ըսաւ: Գուշակեցիք:
Թոյլ տուէք որ հիմա պատմեմ թէ ի՞նչպէս եղաւ ատիկա:
Երէկ, ձօրճ Ֆիցթըն, առտուն կանուխ մեկնելով իր բնա-
կած օթէլէն, մեր տունը եկաւ: Լուիզը ողջունեց սովորա-
կանէն աւելի սիրալիր կերպով: Լուիզը տեսնելը հաճոյք
կը պատճառէր, այնքան կը ճառագայթէր ուրախութենէն:
Երիցս օրհնեալ օրը չէ՞ր, ուր նշանածը իր մատը պիտի ան-
ցընէր այն ոսկիէ պղտիկ օղակը, որ այսուհետեւ ամէն ժամ,
ամէն վայրկեան պիտի յիշեցնէր իրեն թէ կեանքի մէջ ա-
ռանձին չէր այլ եւս:

«Սիրեցեա՛լ աղջիկը: Երջանկութիւնը նկարուած էր

դէմքին վրայ: Ահ, երբ թեւերը վիզո նետեց ամէն առ-
տուան պէս ողջագութեւում համար զիս, սովորականէն ա-
ւելի գորովանքով, անշուշտ չէր սպասեր սոսկալի հարուա-
ծին, որ պիտի իջնէր իր գլխուն: Գիշ մը ետքը նշանածը
եկաւ և բերած մատանիները ցոյց տուաւ անոր: Շատ պարզ
և սակայն խիստ ճաշակաւոր էին: Անոնցմէ մէկը իմ առ-
ջեւս հանդիսաւոր կերպով անցուց Լուիզի մատը: Աղջիկս
խանդաղապանքով կը ժպտէր անոր: Ծօրճ թեւերուն մէջ
սեղմեց զայն ու համբոյր մը դրաւ ճակտին վրայ, — վա՛տը,
թշուառակա՛նք:

Մօնկօմէրի բոլոր մարմնովը կը դողար:

— Անգամ մըն ալ կ'ըսեմ, Մր. Փինքէրթըն, երբ կը
յիշեմ այս ամէնը, երբ կը խորհիմ թէ ո՛րչափ կոյր եղայ,
երբ ինքնիրենս կ'ըսեմ թէ թիարանի արժանի այս աւագա-
կը աչքիս առջեւ գիրկը առաւ իմ խեղճ անմեղ աղջիկս և
սիրոյ կատակերգութիւնը խաղաց մեզի, մինչ խեղքը միտքը
տուած էր մեզ կողոպտելու, ինձի կուգայ որ պիտի խեն-
թենամ:

«Ահ, չարագո՛րծը: Եթէ ձեռքս անցնի, պիտի խեղդեմ
դինքը:

Մերունին պարտաւորութեամբ կանգ առնել, վասն զի
անարգ դաւաճանութիւնը յիշելով այնչափ բարկացած էր
որ ձայնը մարեցաւ: Վերջապէս հանդարտութիւնը գտաւ և
շարունակեց:

— Ներեցէք որ յուզուեցաւ այսպէս: Դառնամ պատ-
մութեանս. — Ծօրճ Ֆիցթըն նշանածներուն ամէնէն դորո-
վալիցը, ամէնէն խանդակաթը, ամէնէն սիրահողը ցոյց
տուաւ ինքզինք: Պէտք է որ կատակերգակի արտասովոր
տաղանդ մը ունեցած ըլլայ որ կրցաւ այդքան անթերի
ճարտարութեամբ խաղալ իր դերը: Ամէն ոք խաբուեցաւ,
ինչպէս աղջիկս ու ես: Առտուն, երբ հանդէսին վերջին
մանրամասնութիւններովը կ'ըրաղէի, հրաւիրեալներուն գա-
լէն առաջ, Ծօրճ Ֆիցթըն, աղջկանս հետ առանձին մնա-
լով, խօսակցութիւնը վարպետութեամբ բերաւ պողպատէ
արկղիկին վրայ, ուր կը պահէր Լուիզ իր գոհարեղէնները,
և փափաք յայտնեց դիտել այդ հրաշալիքը: Լուիզ, որ կառ-
կած չունէր, այդ հաճոյքը անոր պատճառելու մէջ անպա-

տահութիւն մը չտեսաւ: Ուստի նշանածը տարաւ իր ներք-
նասենեակը, անոր աչքին առջեւ բացաւ արկղիկը և անոր
պարունակած գոհարեղէններուն վրայ հիացուց Ծօրճը: Ա-
նիկա բնականաբար դիտած էր որ աղջիկս գօտիին մէջ դը-
րած կաշիէ պղտիկ պարկէ մը կը հանէր բանալին: Հետե-
ւաբար գիտէր հիմա թէ ո՛ւր կը գտնուէր այդ հոշակաւոր
բանալին:

«Զերմագին խօսքերով յայտնեց իր սքանչացումը և ը-
սաւ Լուիզին թէ արդէն կ'ուրախանար մտածելով որ ա-
նիկա բոլոր այդ հիանալի գոհարեղէնները պիտի գործածէր
երբ զինքը թեւը առնելով տանէր այն հանդէսներուն, ուր
անշուշտ պիտի հրաւիրուէին:

«Լուիզ մասնակցեցաւ անոր ուրախութեան: Տակաւին
բանէ մը չէր կասկածեր:

«Կէս օրին միջոցները, առաջին հրաւիրեալները եկան:
Այդ վայրկեանէն սկսեալ, անընդհատ ժամանեցին հրաւիր-
եալները և իրիկուան կողմ բոլոր կոչնականները ամբողջա-
ցած ըլլալով, սեղան նստան ճաշի համար:

«Կանաչ տունկերու պատուարի մը ետեւ ծածկուած
նուագախումբ մը իր լաւագոյն եղանակները կը նուագէր:
Երգեր ալ ըսուեցան: Ուրախութիւնը, զուարթութիւնը
ընդհանուր էին, ինչպէս սովորութիւն է նմանօրինակ պա-
րագաներու մէջ:

«Ամէն բան կարգին էր ուրեմն: Ընթրիքը վերջանալով
ամէն ոք սեղանէն ելաւ ու իր շնորհաւորութիւնները ներ-
կայացուց երիտասարդ ամուլին: Ֆիցթըն չէր գիտեր թէ որո՞ւ
պատասխանէ, որո՞ւ շնորհակալութիւն յայտնէ: Իրեն հան-
դէպ ցոյց տրուած փութկոտութիւնը միայն տեսնելով կը
հասկցուէր թէ բոլոր հրաւիրեալներն ալ խիստ համակիր
էին անոր:

«Ժամերը անցան այսպէս: Երեկոյթը վերջացնելու հա-
մար պղտիկ «Սօթըռի» մը կաղմակերպած էին: Զպարոզնե-
րը նստած էին մեծ սրահին յարակից սենեակներուն մէջ:

«Ժամը իրիկուան Վը ըլլալու էր: Ծօրճ արդէն քա-
նիցս պարի հրաւիրած էր Լուիզը և անթերի պարող մը ըլ-
լաւ հաստատած էր:

«Յանկարծ Լուիզ նշմարեց որ նշանածը անհետացած

էր: Արմաւենիներու փռնջի մը ետեւ, պատուհանի մը մօտ նստած էր, լաւագոյն բարեկամներու շրջանակի մը մէջտեղ ու վայրկեան մը անոնց հետ խօսելու զբաղած էր: Յանկարծ յիշեց որ Ճօրճը չտեսնելը կէս ժամ եղած էր արդէն ու սկսաւ աչքովը փնտռել զայն: Բայց ո՛չ մէկ տեղ չնշմարեց: Իր բարեկամներէն բաժնուելով ելաւ և բոլոր սենեակները պտտեցաւ, յուսալով թէ պիտի գտնէր զայն: Բայց ի վուր: Այն ատեն ետեւիցէն որ քանի մը վայրկեանի համար դուրս ելած էր և մինչեւ կէս գիշեր սպասեց բաւական հանդարտութեամբ: Բայց կէս գիշերին Թիցթըն մէջտեղ ելած չէր: Ես ալ վերջապէս դիտեցի անոր բացակայութիւնը և իր մասին տեղեկութիւն կ'ուզէի երբ Լուիզ վաղելով վիզս նետուեցաւ ու հեծկտաց:

«Այլ ևս կարելի չէր տարակուսիլ: Ճօրճ Թիցթըն անհետացած էր: Ի՞նչ կը նշանակէր ասիկա: Տունին ամէն կողմէ աչքէ անցուցին, առանց երիտասարդին հետքը գտնելու: Ի վերջոյ ծառայ մը եկաւ յայտարարեց վարանումով թէ ժամը 11 էն քիչ մը ետքը, տեսած էր որ բարձրահասակ և նրբամարմին մէկը աճապարանքով ելած էր առաջին յարկի սանդուղէն: Թերեւս Թիցթընն էր, կ'ըսէր, բայց վստահ չէր ու չէր կրնար հաստատել:

«Առաջին յարկը: Աղջկանս ներքնասենեակը հո՞ն կը գտնուէր: Ծառային բացատրութիւնները լսելուն պէս, սոսկալի նախզգացում մը ունեցաւ: Ձեռքը տարաւ գօտիին մէջ հաստատուած կաշիէ պղտիկ պարկին, որ գոհարեղէններու արկղիկին բանալին կը պարունակէր: Այդ բանալին հոն չէ՞ր այլ ևս: Տկար աղաղակ մը արձակեց և մեռելի պէս տեղուեցաւ: Զիշդ այդ պահուն երեսը կը նայէի: Ձեռքին շարժումը տեսայ, սարսափի աղաղակը լսեցի և անմիջապէս հասկցայ թէ ի՞նչ պատահած էր:

«Մշուշ մը անցաւ աչքերուս առջեւէն: Ստուգիւ անխիղճ խաբերայի մը զօ՞հը եղած էի: Ո՛չ, տակաւին չէի ուզեր հաւտալ:

«— Եկէ՛ք, պոռացի աղջկանս:

«Եւ դէպի սանդուղը վաղելով, իսկոյն առաջին յարկը ելայ: Լուիզի ներքնասենեակը մտանք. հոն ամէն բան սովորական վիճակին մէջ կը գտնուէր: Բանի մը ձեռք դպցուած չէր: Արկղիկը իր տեղն էր, խնամքով գոցուած:

«Բայց ասիկա իրականին մէջ բան մը չէր ապացուցաներ: Եթէ Թիցթըն բանալին ձեռք անցուցած էր, իրեն համար շատ դիւրին էր բանալ արկղիկը, յետոյ գոցել, բանալին վրայէն առնել և տանիլ: Ստուգելու համար անմիջապէս դարբին մը բերել տուի այն գործարանէն, ուր շինուած էր արկղիկը: Այդ մարդը արկղիկին դուռը բանալու համար շատ նեղութիւն կրեց և շատ ժամանակ վատեց, առանց հաշուելու խարտոցին և թթուաջրածնային փչակին օժանդակութիւնը:

«Լուիզ անոր մօտը կեցած էր համակ դողդոջուն: Ես ալ անոր չափ անհամբեր էի հասկնալու: Աւա՛ղ, մեր նախնազգացումները խաբած չէին մեզ: Դուռը ծխնիներուն վրայ դարձաւ: Արկղիկը պարա՛պ էր: Թշուառականը բան մը ձգած չէր. ո՛չ իսկ քար մը, ո՛չ իսկ մարգարիտ մը:

«Թերթ մը թուղթ և ամէնքը այսչափ: Ահաւասիկ:

Այս խօսքերը ըսելով, Մօնկօմէրի գաղտնի ոստիկանին երկնցուց թուղթ մը, որուն վրայ անիկա կրցաւ կարդալ սա բառերը.

«Փեղեցիկ երա՛ղ մըն էր: Աստուած չուզեց: Մնաք բարով: Զեր նախորդ նշանածը ձՕՐձՖ.

Դիրը յայտնի կերպով կեղծուած էր: Փինքէրթըն ամենախորին ուշադրութեամբ քննեց զայն: Յետոյ թուղթը գրպանը դրաւ:

— Աղէ՛կ, ըսաւ, ստուգիւ լաւ ծրագրուած և խիստ ճարտարօրէն գործադրուած ձեռնարկ մըն է: Մեր մարդը, որ քան ալ ճարտար ըլլայ, երկու սխալ գործած է, որոնք անշուշտ գէշ խաղ մը պիտի խաղան իրեն:

Մօնկօմէրի աչքերը վեր առաւ:

— Երկու սխալ, պոռաց: Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, Մր. Փինքէրթըն:

— Շատ պարզ է: Նախ՝ փոխանակ ռսկիէ պղտիկ բանալին փականքին վրայ ձգելու, մէկտեղ տարեր է: Պատճառը անշուշտ սա է որ այդ բանալին ձոյլ ռսկի է և անպիտանը ըսած է ինքնիրեն թէ արհամարհելիք բան մը չէ ան: Է՛, ուրեմն, ձախաւերութիւն մըն է ատիկա, որ կըրնայ ամենասոսկալի հետեւանքներ ունենալ իրեն համար:

Երկրորդ յիմարութիւնը եղած է գրել այս տոմսակը, որ հաւանաբար պիտի օգնէ մեզ զինքը ձեռք անցընելու համար: Դիտեցէք որ բացարձակապէս ո՛չ մէկ բան կը հարկադրէր զինք գրաւոր բան մը ձգելու: Հակառակը հարիւր անգամ աւելի իմաստուն դորձ մը եղած պիտի ըլլար իր կողմէ: Բայց իր յաղթանակին ուրախութեանը մէջ չէ կըրցած դիմադրել ճարտարօրէն խաբած զոհերը ծաղրելու փորձութեան: Չէ յիշեր այն առածը, որ կ'ըսէ թէ կարելի է մարդ մը կախել տալ իր երկտող գիրովը: Իրեն համար աւելի գէշ:

— Ծիշտը ըսելով, իրաւունք ունիք, Մր. Փինքէթթըն, ըսաւ Մօնկօմէրի: Կը շնորհաւորեմ ինքզինքս որ եկայ գտայ ձեզ և շատ ուրախ պիտի ըլլամ եթէ յաջողիք այդ սրիկան ձեռք անցընել: Խեղճ աղջիկս անմխիթար է: Իր սենեակը փակուած է և շարունակ կուլայ: Օ՛հ, դիտեմ թէ ձօրճ Թիցթընի համար չէ որ կուլայ: Բաւական ուշիմ է հասկնալու համար թէ այդպիսի չարագործ մը արցունք մը չարժեր: Եթէ այս դժբախտ դէպքէն առաջ սիրած է զայն, — և համոզուած եմ թէ ոտուգիւ կը սիրէր —, ճիշդ է թէ հիմակ որ իր նախորդ նշանածը հաստատած է հասարակ խաբեբայ մը ըլլալը, սիրոյ ամէն հետք անհետացած է սիրտէն: Այդ կողմէն շատ հանգիստ եմ: Լուիզ այս պահուս իր գոհարեղէններուն վրայ կուլայ: Եւ լալիք ալ բան է: Երեւակայեցէք որ անոնք ճշմարիտ հարստութիւն մը կը ներկայացնէին: Լուիզ այս կորուստին վրայ յուսահատած է մանաւանդ անոր համար որ գոհարեղէններէն մէկ քանին ժառանգած էր մօրմէն, զոր միշտ սիրած է գորովանքով: Ուստի թախանձազին կը խնդրեմ ձեզմէ, Մր. Փինքէթթըն, որ հաճիք զբաղիլ այս գործով: Մարդկօրէն ի՛նչ որ կարելի է ըրէք, գտնելու համար այն թշուառականը, որուն զօհերը եղանք աղջիկս ու ես: Հարկ եղած միջոցները ձեռք առի, որպէս զի լրագիրները չհրապարակեն գործը: Եթէ բոլոր մանրամասնութիւնները հաղորդէին, կը հասկնաք թէ ի՛նչ յուզում պիտի տիրէր քաղաքին մէջ: Ամենեւին չեմ փափաքիր որ ուրիշները տեղեկանան մեր դժբախտութեան, մանաւանդ որ Լուիզ ու ես այս բոլոր պատմութեան մէջ ծաղրելի դեր մը կը կատարենք աստիճան մը:

— Աղէկ, ըսաւ վարպետը: Որոշուած է: Պիտի զբաղիմ այս խնդրով: Արդէն պատճառներ ունիմ կասկածելու թէ ձեր ինքնակոչ ձօրճ Թիցթընը միջազգային գող մը եւ խաբեբայ մըն է, զոր կը ճանչնամ և որ արդէն բաւական շահատակութիւններ գործած է աշխարհի հինդ մասերուն մէջ և ամէն ջանքերու հակառակ մինչեւ հիմա յաջողած է բոլոր երկիրներու արդարութեան ձեռքէն ճողոպրիլ:

Էտուըրտ Մօնկօմէրի բնականաբար շատ ուրախացաւ այս խոստումին վրայ: Սիրալիր կերպով սեղմեց գաղտնի ոտիկանին ձեռքը և հարցուց անոր թէ անմիջապէս իրեն հետ Թիլատէլֆիա պիտի գա՞ր:

— Ո՛չ անմիջապէս, պատասխանեց վարպետը: Իմ կարծիքս սա է որ ձեր գողը այս միջոցին Նիւ Եօրք կը գտնուի աւելի քան թէ Թիլատէլֆիա: Իր գործը անգամ մը գլուխ հանելէ ետքը, ինքնիրեն ըսած ըլլալու է թէ այդ երկրին օդը իր առողջութեանը չէր դար և հաւանական է որ փութացած է փախուստ տալ: Եթէ Թիլատէլֆիա գամ կամ եթէ մինչեւ այն ատեն բան մը իմանամ, կ'իմացնեմ ձեզի:

Մօնկօմէրի հրաժեշտ առաւ վարպետէն և մեկնեցաւ եկած ատենէն քիչ մը աւելի հանդարտ վիճակի մէջ: Քիչ մը յոյս առած էր յորմէնետէ գիտէր թէ իր շահերուն պաշտպանութիւնը յանձնած էր անուանի ոտիկանին:

Ն Ե Տ Ք Մ Ը

Էտուըրտ Մօնկօմէրիի մեկնելուն վրայ ժամու մը չափ անցած էր: Նաթ Փինքէթթըն այդ ժամանակը նուիրած էր քանի մը կարեւոր նամակներ գրելու և իր մարդոցը հրահանգներ տալու ընթացիկ գործերու մասին, զորս ստիպուած էր անոնց յանձնելու, որպէս զի կարենար մասնաւոր կերպով փնտռելու Օր. Մօնկօմէրիէն գողցուած գոհարեղէնները:

Միջոց մը դուռը զարնուեցաւ: Պաշտօնեաներէն մէկը ներս մտաւ և վարպետին յանձնեց կնքեալ նամակ մը, որուն պահարանին վրայ Փինքէթթընի հասցէն գրուած էր ստորագծուած «անձնական» բառով:

— Մէկը բերաւ յանձնեց ասիկա, ըսաւ պաշտօնեան:

— Պատասխան պիտի տրուի՞ :

— «Ո՛չ» ըսաւ, բայց, Մր. Փինքէրթըն, նմանօրինակ պարագաներու մէջ ձեր տուած հրամաններուն համեմատ, խնդրեցի իրմէ որ քիչ մը սպասէ :

— Լաւ : Պիտի իմացնեմ իրեն եթէ կրնայ մեկնիլ :

Պաշտօնեան դուրս ելաւ :

Փինքէրթըն հասցէն քննեց : Իրեն անանկ կուգար թէ այդ գիրը տեղ մը տեսած էր արդէն :

Յանկարծ գրպանէն հանեց Մօնկօմէրիի իրեն յանձնած տոմսակը, ճիշդ այն, զոր, ինչպէս կը յիշուի, Շօրճ Ֆինցթըն ձգած էր Օր. Լուիզի արկղիկին մէջ, անոր պարունակած բոլոր գոհարեղէնները անհետացնելէ ետք :

Երկու գիրերը բազդատեց և հեզնական ժպիտ մը երեւցաւ շրթներուն վրայ :

— Կը կասկածէի, ըսաւ : Այս երկու նամակները զրոգ անձը միեւնոյնն է : Եւ յետոյ պէտք է խոստովանիմ թէ Ֆրէտ շատ նեղութիւն չէ կրեր կեղծելու համար իր գիրը այն տոմսակին մէջ, զոր հրաժեշտի տեղ ձգած էր Ֆիլատէլ, ֆիայի իր նախորդ նշանածին : Ապահովապէս մեր մարդը խենթութիւն խենթութեան վրայ կը գործէ : Ահա թէ ի՞նչ հետեւանք կ'ունենայ շատ ինքնավստահ ըլլալը : Որովհետեւ տարիներով կրցաւ խիստ ճարտարօրէն անհետեւանք ձգել բոլոր հետազօտութիւնները, որոնց առարկայ էր, այժմ համոզուած է թէ աշխարհի մէջ չկայ յայտնի կամ գաղտնի ոստիկան մը, որ կարող ըլլայ զինքը ձեռք անցընել : Յաջողութիւնը գլխին զարկած և գինովցուցած է զինք : Ահա ասիկա պիտի կորսնցնէ զինքը : Շատ կը սխալիմ եթէ Օր. Մօնկօմէրի գրէթէ իր բոլոր գոհարեղէնները չվերստանայ :

Փինքէրթըն զդուշութեամբ բացու պահարանը, Յայտնի էր թէ նամակը աճապարանքով գրուած էր : Ահա թէ ի՞նչ կը պարունակէր :

«Անմահն Փինքէրթընի, անցեալ, ներկայ և ապագայ լրտեսներուն թագաւորին, բոլոր չարագործներու սարսափին :

«Անուանի՛ ոստիկան, քանի մը վայրկեան առաջ ընդունեցիք այցելութիւնը Ֆիլատէլֆիայի Մր. Էտուըրա Մօնկօմէրիի, որ յարմար դատած է գալ և ձեզ դռնել, պատմելու համար ստուգիլ խիստ ճարտար խաղ մը, զոր

ուշիմ և աչալուրջ մարդ մը խաղաց իրեն, ինչպէս նաև իր աղջկան : Ողջամիտ մարդիկ խնդալէ զատ ուրիշ բան պիտի չընեն, վասն զի խաղը, — առանց համեստութեան կ'ըսեմ, որովհետեւ հեղինակը ես եմ —, իսկապէս լաւ յղացուած և ա՛լ աւելի լաւ գործադրուած էր : Բուն բառը ըսենք, հանձարեղ գործ մըն էր : Ո՛չ ոք միաքէն պիտի անցընէ կարեկցիլ Մօնկօմէրիի : Անիկա շատ հարուստ է և այս պղտիկ կորուստը չաղդեր անոր : Թող ուրիշ գոհարեղէններ գնէ իր աղջկան համար : Կ'եւեւի թէ այս շատ պարզ գաղափարը միտքը եկած չէ, քանի որ ձեզի կը դիմէ որ զիս հետապնդէք : Գիտեմ թէ փառասէր էք և անմիջապէս ընդունած ըլլալու էք ձեզի յանձնած պաշտօնը :

«Է՛» ուրեմն, Մր. Փինքէրթըն, զգուշացէ՛ք : Ձեզի համար կ'ըսեն թէ բովանդակ Ամերիկայի ամէնէն նշանաւոր և ամէնէն ճարտար գաղտնի ոստիկանն էք : Կարելի է : Բայց ինծի հետ չափուելու մարդ չէք : Վերջին տարիներս Եւրոպայի առաջին ոստիկանները փորձեցին այս պղտիկ խաղը և ամենքն ալ ամօթահար մնացին : Դուք ալ անոնցմէ աւելի յաջողութիւն պիտի չունենաք, առաջուրնէ կ'ըսեմ ձեզի և ձեր իսկ շահուն համար աղէկ կ'ընէք եթէ այս գործէն ետ կենաք : Հաւատացէք ինծի, լաւ խորհուրդ մըն է որ կուտամ ձեզի : Տակաւին ընաւ արիւն թափած չեմ և խորապէս պիտի ցաւէի եթէ ինքզինքս անպատեհ հետապնդողներէ ազատելու համար ստիպուէի այս ծայրայեղութիւնը գործելու : Բայց աղէկ համոզուեցէք թէ ի հարկին վայրկեան մը իսկ պիտի չվարանիմ : Այն օրը, ուր նշմարեմ թէ կրնաք վտանգաւոր ըլլալ իմ ապահովութեանս համար, այն օրը մեռած մարդ մըն էք : Վստահ եղէք ասոր :

«Երբ առիթ ունենաք Օր. Լուիզ Մօնկօմէրին տեսնելու, մի՛ մոռնաք իմ կողմէս ողջունելու զինքը : Ըսէք իրեն թէ շատ հաճելի էր ինծի և թէ ստուգիլ ճշմարիտ քմայք մը ունեցայ իրեն համար : Խորապէս երախտապարտ եմ ինծի ցոյց տուած դորովին և այն քանի մը համբոյրներուն համար, զորս հաճեցաւ տալ ինծի մեր նշանախօսութեան միջոցին : Իրաւ որ հետը պիտի ամուսնանայի թերեւս եթէ չվախնայի թէ օրին մէկը անցեալիս պիտի տեղեկանար : Կրնաք հիմակուրնէ տեսնել այն ծիծաղելի դէմքը, զոր այն

ատեն պիտի ունենայի կնոջ առջեւ։ Ամէն խորհրդածութիւն ընելով, յարմար նկատեցի ուրեմն թէ աւելի աղէկ էր ամուսնի մնալ և գոհացայ Օր. Մօսկովսկիի աղամանդները տանելով, ի յիշատակ իրեն։

«Կը յուսամ թէ նկատի պիտի առնէք ձեզի ըրած ազգարարութիւնս։ Դիտեցէք որ ձեր դէմքը, ձեր քալուածքը, ձեր շարժուածքները կատարելապէս ծանօթ են ինծի։ Պարապ տեղը պիտի ծպտուիք փորձելու համար գտնել իմ հետքս։ Ես սուր աչքեր ունիմ և միշտ ու ամէն տեղ պիտի ճանչնամ ձեզ։

«Ուրեմն մնաք բարով։ Բարի յաջողութիւն ձեր ապագայ ձեռնարկներուն մէջ։ Բայց վերջին անգամ մըն ալ կ'ըսեմ, իմ վրաս յարձակելէ ետ կեցէք եթէ չէք ուզեր տեսնել կանխահաս կերպով ընդմիջուիլ ձեր ասպարէզին, ինչ որ ստուգիւ մեղք պիտի ըլլար։

Ձերդ անձնուէր
ՃՕՐՃ ՖԻՑԹԸՆ

Փինքէրթըն այս պոռոտախօսութիւնները կարդալով, չկրցաւ զոպել։

— Հռչակաւոր բան է ասիկա։ Ըսաւ ինքնիրեն։ Այս սրիկան խելքէն պակսութիւն ունենալու է։ Տեսակ մը մեծամոլութիւն է ասիկա։

Ձանդակը զարկաւ, իր հաւատարիմ օգնականը՝ Բօլ Բէգիէն կանչելու համար։ Գործը մանրամասնօրէն պատմեց անոր։ Բօլ ամենախորին ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ և ճօրճ Ֆիցթըն անունով ստորագրուած նամակը կարդալէ ետք ինք ալ քահ քահ ինդաց։

— Արդէն համոզուած եմ թէ, ըսաւ Փինքէրթըն, այս ինքնակոչ ճօրճ Ֆիցթընը սիկառ ծխող Ֆրէտ անունով ծանօթ խաբերան է։ Այս սրիկան կանոնաւորապէս կողոպուտներ ըրած է հին աշխարհին զանազան մայրաքաղաքներուն մէջ։ Մէկ տեղէն միւսը կ'երթայ ճշմարտապէս նշանակելի արագութիւնով մը և գիւրութիւնով մը։ Երբ այսօր գողութիւն մը կ'ընէ Լոնտոնի մէջ, կարելի է վտահ ըլլալ թէ 5—6 օր ետքը պիտի երևի Եւրոպայի միւս ծայրը, Հոռմի կամ Բեդրսպուրկի մէջ։ Հին աշխարհին մէջ բաւական գործ տեսած ըլլալով, որոշեց իր շահատակութիւններուն թատրը տեղափոխել մեր երկիրը։ Եւ արդէն համոզուած էր թէ վա-

խու պատճառ մը չունի։ Ինքզինքը անձեռնմխելի կը նկատէ։ Դալով իր մականունին, անիկա տրուած է իրեն նշանաւոր ծխամոլ մը ըլլալուն համար։ Ասիկա իրեն համար երկրորդ բնութիւն մը եղած է ու այլ ևս չի կրնար այդ սովորութենէն հրաժարիլ, թէև այդ մոլութիւնը քանիցս քիչ մը նացած էր որ աղետալի ըլլար իրեն։

«Այն նամակներուն մէջ, զորս ուզած է իր ճարտարութիւնը ի գործ դրած երկիրներու Ապահովութեան պետերուն, — վասնզի աղարդիւն արշաւանքներէ ետք կը գրէր ոստիկանութեան, իր հեղնական ցաւակցութիւնը յայտնելով —, խիստ անկեղծօրէն կը խոստովանէր թէ իր կողմէ խոշոր թերութիւն մըն էր որ այսպէս ինքզինքը կը զոհէր այդ կիրքին եւ կ'ունենար օրօշիչ նշան մը, որ ամէն վայրկեան ձերբակալուածի վտանգին կ'ենթարկէր ինքզինքը։ Բայց, կ'ըսէր, այս կիրքը իր կամքէն աւելի զօրաւոր էր և ոստիկանութեան աղւոր աչքերուն համար չէր որ կամովին պիտի զրկուէր կեանքին մէջ ունեցած իր ամենամեծ հաճոյքէն։

«Կարդացած եմ այն ծանօթութիւնները, զորս եւրոպական մեծ թերթերը հրատարակած են անոր մասին։ Ընդօրինակած եմ անոր դիմագծութիւնը ու այս կերպով է որ անոր անձին նկատմամբ տեղեկութիւններ առած եմ ըստ բաւականի։

«Երբ Մօսկովսկի խօսեցաւ ինծի այդ Ֆիցթընին և սիկառ ծխելու անոր մոլութեանը վրայ, ուշադրութիւնս լարեցի և անմիջապէս Ֆրէտը միտքս ինկաւ։ Համոզուած եմ թէ գողութիւնը ընողը ան է։

«Ուստի գործի սկսինք։ Պետք է ձերբակալել զայն անյապաղ։

Դադանի ոստիկանը դարձեալ զանգակը զարկաւ և հրաման ըրաւ ներս մտնել նամակը բերողը, որ տակաւին կը սպասէր նախասենեակին մէջ։ Բարի մարդ մըն էր, որուն պարկեշտ դէմքը անմիջապէս վստահութիւն կը ներշնչէր։ Տարիներէ ի վեր հաստատուած էր փողոցին անկիւնը և շատ աղէկ կը ճանչնար անուանի ոստիկանը։ Փինքէրթըն ալ երկար ատենէ ի վեր կը ճանչնար այդ մարդուկը, զոր քանիցս գործածելու առիթ ունեցած էր և գիտէր արդէն թէ անիկա նամակը զրկողին հետ համախօս եղած չէր կրնար ըլլալ։

Նաք Փինքերթըն

Նամակաբերը յարգանքով խոնարհեցաւ, յետոյ սպասեց։ Նոյն ինքն մեծանուն ոստիկանին կողմէ հարցաքննուելուն համար խիստ հպարտ երեւոյթ մը ունէր։

— Այս նամակը ո՞վ տուաւ ձեզի, հարցուց Փինքէրթըն։

— Բարձրահասակ և վայելուչ պարոն մը, անձիւնս զէմքով և ոսկի ակնոցով։ Երկար սեւ վերարկու մը հագած և բարձր գլխարկ մը դրած էր։ Ոտքը անցուցած էր փայլուն կօշիկներ, մետաքսէ ժապաւէններով։

— Լա՛ւ։ Ո՛ւր տուաւ ձեզ։

— Վերջ փողոցին և Յրդ ծառուղիին անկիւնը։

— Ի՞նչ ըսաւ։

— Ըսաւ թէ Կոլ Նամակը գրասենեակ տանիմ և անմիջապէս մեկնիմ առանց պատասխանի սպասելու։

— Ի՞նչ վճարեց ձեզի։

— Չորս տոլար։

— Ձեր հեռանալէն ետքը անիկա հոն մնա՞ց։

— Ո՛չ, սկսաւ կամաց կամաց ելլել Յրդ ծառուղիէն։

— Այդ մարդը ձեր ուշադրութիւնը գրաւող մասնաւոր բան մը չունէ՞ր։

— Ո՛չ։ Երբ պահարանին վրայ ակնարկ մը ձգեցի և ձեր հասցէն կարդացի, Մր. Փինքէրթըն, աւելի մօտէն դիտեցի այս յանձնարարութիւնը ինծի ընող-մարդը։ Այդ պահուն սա տպաւորութիւնը ունեցայ թէ մէկն էր այն տնդործ մարդիկներէն, որոնք օրն ի բուն պարապ կը պտտին։

— Կը ծխէ՞ր։

— Այո՛, պատրաստ սիկառ կը ծխէր։ Նամակը ինծի յանձնած վայրկեանին, արծաթեայ տուփէ մը կը հանէր նոր սիկառ մը և կը վառեր նախորդէն, որ տակաւին մարած չէր և զոր յետոյ գետին նետեց։

Նաթ Փինքէրթըն արագ ակնարկ մը ձգեց իր օգնականին վրայ։

— Բօլ, սա պատրաստ սիկառը, ըսաւ։

Բօլ հասկեցաւ և գլուխը ծռեց։ Վարպետը շարունակեց.

— Տակաւին ճշդիւ կը յիշէ՞ք թէ այդ անձանթը ո՛ւր կը գտնուէր, երբ սիկառին մնացորդը նետեց։

— Օ՛հ, եթէ ետ երթամ, վստահ եմ որ անմիջապէս պիտի գտնեմ տեղը։

— Կեցցե՛ս։ Այս պարոնին հետ պիտի երթաք Վերջ փողոցին և Յրդ ծառուղիին անկիւնը և պիտի ջանաք գտնել սիկառի մնացորդը, զոր նամակը ձեզի յանձնող անձը նետեց։ Միայն ջանացէ՛ք գաղտնապահ ըլլալ։ Ձեր պաշտօնակիցներուն հետ մի՛ շատախօսէ՛ք և անոնց մի՛ պատմէ՛ք թէ իմ տունէս կը գառնաք։ Երբ խօսելու վայրկեանը գայ, պիտի իմացնեմ ձեզի։ Անկէ ետքը կրնաք պատմել որո՞ւ որ ուզէ՛ք, հոգս չէ։

Վաղեմի յանձնակատարը երդում ըրաւ որ գերեզմանի մը պէս համր պիտի ըլլար։ Կատարելապէս գիտէր թէ յաճախ ամենաբացարձակ գաղտնիքը անհրաժեշտ պայման էր ձեռնարկի մը յաջողութեան և ապահովապէս ինք չէր որ Մր. Փինքէրթընը պիտի նեղէր և այս պահուն անոր պատրաստած գործին յաջողութիւնը պիտի արգիլէր։ Պիտի գիտնար լնդուն բռնել և ձուկ մը իրմէ աւելի շատախօս պիտի ըլլար։

Այս յայտարարութիւնները կ'ընէր անմիջապէս կորովի ու երբեմն այնպիսի ծիծաղաշարժ միջկատակով մը որ Փինքէրթըն և Բօլ չկրցան իրենց խնդուքը բռնել։

Յետոյ յանձնակատարը մեկնեցաւ Բօլի հետ և երկուքն ալ դարձան Վերջ փողոցին և Յրդ ծառուղիին անկիւնը։ Արդէն շատ մօտ էր։

Քառորդ ժամ ետքը, Բօլ Բէռիէ դարձեալ վարպետին գրասենեակը կը գտնուէր։ Մետաքսեայ թուղթի մը մէջ խնամքով պահուած կը բերէր սիկառի մնացորդ մը, զոր Փինքէրթըն անմիջապէս քննեց ամենամեծ ուշադրութեամբ։

Ծխախոտը արեւելեան էր։ Սիկառին ծայրը ոսկեգօծ էր և տակը կը կարդացուէր «Սֆինքս» բառը, որ գործարանին վաճառանիշն էր։

Բոլոր մօլի ծխողներուն պէս, Ֆրէտ ալ, եթէ ան էր, ունենալու էր իր նախասիրած տեսակը և անկէ զուրկ չմնալու համար առաջուրնէ բաւական քանակութեամբ ծախու առած ըլլալու էր։ Ուրեմն առժամապէս հաստատուած էր թէ Ֆրէտ «Սֆինքս» վաճառանիշը կող սիկառները միայն կը գործածէր։

— Աղէ՛կ, ըսաւ ինքնիրեն Փինքէրթըն ժպտելով, առաջին անգամ ըլլալով անսփինքս մը, որ պիտի օգնէ մեզ հանելուկը լուծելու։

Եւ նոր հրահանգներ տուաւ Բօլի, որ իսկոյն անհետացաւ զանոնք գործադրելու համար:

Երկու ժամ ետքը բազմաթիւ գաղտնի ոստիկաններ գործի սկսած էին Նիւ Եօրքի և Պրուքլինի մէջ:

Արդարեւ Նաթ Փինքէրթըն համոզուած էր թէ ճօրճ Ֆրեյթըն, կամ աւելի ճիշդ, Ֆրէտ կեղծ անունով մը իջեալն էր ընդարձակ քաղաքին առաջնակարգ պանդոկներէն մէկը, ուր ինքզինքը ազնուական ծախելով կը զբօսէր: Սիկաուի մասին իր ճաշակը թոյլ պիտի տար զինքը գտնելու: Այս պաշտօնը տուած էր Փինքէրթըն իր մարդոցը: Վարպետը գիտէր թէ կրնար ամէն վստահութիւն ունենալ անոնց վրայ: Անոնք ի հարկին կրնային բոլորովին աննշմար անցնիլ: Պանդոկներէն ո՛չ մէկուն մէջ, ուր ժամանակ մը պիտի բնակէին յաճախորդները քննելու համար, ամենափոքր կասկած մը պիտի չարթնցնէին իրենց ընթացքով կամ ձեռնարկներով:

Նոյն իրիկունը, ժամը 9ին միջոցները, Փինքէրթըն երկտող մը ստացաւ իր պատուական օդնականին՝ Մօրիսընի կողմէ, որ կը ծանուցանէր իրեն թէ Պրօտուէյի և Վլրդփողոցին անկիւնի Սէն Տընի պանդոկին մէջ քանի մը օրէ ի վեր կը գտնուէր բարեգէժ երիտասարդ մը, որ շատ վայելուչ կ'երեւէր և օտարականներու տոմարին մէջ արձանագրուած էր Հէրրի Պրունսփիք անունով: Իրեն հետ բերած էր երկու խոշոր սնտուկներ: Առաջին յարկը երկու զեղեցիկ սենեակներ բռնած էր: Օրն ի բուն սիկաու կը ծխէր և միշտ միեւնոյն տեսակը, այսինքն «Սֆինքս» վաճառանիչ կրող տեսակը:

Փինքէրթըն գոհունակութեամբ շփեց ձեռքերը և մտադրեց յաւելուածական պարգեւ մը տալ Մօրիսընի:

Ֆրէտ կոչուած այդ խաբեբան ապահովապէս ինքզինքը շատ ապահով կը զգար: Կ'երեւար թէ մեծ բանի մը տեղ չէր գնէր Փինքէրթընի տաղանդը:

— Աւելի՛ աղէկ, աւելի՛ աղէկ, ըսաւ գաղտնի ոստիկանը ինքնիրեն: Եթէ այսքան յիմար և մեծամիտ է, իր հաշիւը աւելի շուտ պիտի կարգադրուի: Ա՛հ, ա՛հ, տեսներք թէ իրաւ այնքան սուր աչքեր ունի՞, ինչպէս պարծենցած էր իր նպամակին մէջ և պիտի ճանչնա՞յ զիս իմ ծպտումիս տակ:

Փինքէրթըն գործը վերջացած կը նկատէր իր մարդոց համար: Ուստի անոնց ամէնուն ալ հրաման ըրաւ որ դրասենեակ դառնան: Գործը ինք պիտի ստանձնէր առանձին:

ԵՐԿՈՒ ԾՊՏՈՒՄՆԵՐ

Նոյն իրիկունը, Սէն Տընի պանդոկին դռնապանը տեսաւ կառքէն իջնելը տարիքոտ, թեթեւապէս կորաքամակ և սպիտակահեր մարդու մը, որ տոմարին մէջ արձանագրուեցաւ Մր. Ալէքս Պէրքըր անունով և առաջին յարկը պղտիկ սենեակ մը վարձեց: Գրէթէ անմիջապէս ետք իջաւ զետնայարկը, պանդոկին չքեղ ճաշասրահը: Ընթրիքի ժամանակ էր: Մր. Պէրքըր չորս կողմը նայեցաւ ու գնաց նստաւ սեղանին գրէթէ մէջտեղը, որուն շուրջ բաւական թիւով կոչնականներ կային:

Պատուիրեց իր ճաշը և սկսաւ ախորժով ուտել, ատեն ատեն լեզուն շաչեցնելով, ինչ որ տարօրինապէս կը գրգռէր իր սեղանակիցները:

Այլ կողմի դրացին ճիշդ այն վայելուչ երիտասարդն էր, որ ինքզինքը արձանագրել տուած էր Հէրրի Պրունսփիք անունով: Մօրիսըն չափազանցած չէր ըսելով թէ Պրունսփիք սիկաուը բերնէն չէր ձգեր: Նոյն իսկ ճաշի ատեն, երկու պնակ կերակուրի մէջտեղ, սիկաու մը կը վառէր և քանի մը ուժալ կ'առնէր: Արեւելեան ծխախոտով շինուած նուրբ սիկառներ էին, ոսկեղօծ ծայրով, որոնց իւրաքանչիւրին վրայ «Սֆինքս» վաճառանիչը կար:

Կ'երեւար թէ ծերունի պարոնը խօսակցութիւնը կը սիրէր: Աւելցնենք թէ քիչ մը միամիտ կը թուէր և Հէրրի Պրունսփիք կը զբօսնուր կատակներ ընելով և հետը իյնալով քիչ մը: Դրացիները գաղտնապէս կ'ուրախանային:

Մր. Ալէքս Պէրքըր ամենեւին չէր նշմարեր թէ երիտասարդը իր հետը կ'իյնար: Գոնէ այնպէս կը ցուցնէր: Ո՛չ մէկ անգամ զարմանք չյայտնեց, ո՛չ ալ սրտնեղութիւն ցոյց տուաւ երիտասարդին ամէնէն անպատշաճ բառերուն համար:

Պրունսփիք ալեխառն մօրուքով ծերունի պարոնէն շատ առաջ աւարտեց իր ընթրիքը: Ոտքի ելաւ:

— Սենեակս երթամ և ժամու մը չափ պառկիմ, ըսաւ: Դուք ալ այս պանդոկը իջած էք, այնպէս չէ:

— Այո՛:

— Կեցցե՛ս: Կը յուսամ թէ դարձեալ այս սեղանին վրայ զիրար գտնելու հաճոյքը պիտի ունենանք: Շատ տխրօք զգացի ձեզի հետ խօսակցելով, Մր. Պէրքըր: Դուք փորձառու ծերունի մըն էք և, ձեր երեսին ըսել չըլլայ, ամէնէն սիրուն և սրամիտ խօսողը, որուն երբեք առիթ ունեցած ըլլամ հանդիպելու:

Սեղանակիցները խնդացին: Ամէն ոք կը զբօսնէր միամտութեանը վրայ բարի մարդուն, որ այս բոլոր գովեստները իբրեւ իրական կը նկատէր: Սոնարհեցաւ և ամենատիրուն ժպիտ մը ուղղեց Պրունսվիքի, անոր հեռացած միջոցին: Երբ ծերունին ալ դունէն դուրս պիտի ելլէր, ծառայի մը պէս շատ պարզ հագուած մարդ մը մտաւ պանդոկ և հարցունքներ ըրաւ դռնապանին:

— Մր. Հէրրի Պրունսվիք անուն մէկը ունի՞ք հոս:

— Այո՛, ունինք, առաջին յարկ, թիւ 18 և 19:

— Նամակ մը ունի՞մ տնոր հասցէին:

Ծերունի պարոնը ծառային դռնապանով ըսաւ.

— Զիշդ Մր. Պրունսվիքի սենեակը կ'երթամ: Ձեր նամակը տուէ՛ք ինծի, իրեն յանձնեմ և պատասխանը բերեմ: Դռնապանին սենեակը սպասեցէք և երկուքդ ալ շիշ մը գինի խմեցէ՛ք իմ կենացս:

Ի՞նչպէս դիմադրել այսպիսի հրաւերի մը, որուն կ'ընկերանար երկու տղարնոց դրամ մը: Ո՛չ դռնապանը և ոչ ծառան շիշ մը գինիին առջեւ ընկրկող մարդիկ չէին:

— Ա՛հ, աղէկ միտքս ինկաւ, որո՞ւ կողմէ կուգաք, հարցուց Պէրքըր:

— Տիկին Պիթ Րըթճէրի կողմէ: Է՛հ, է՛հ, կարծեմ թէ ինքը և Մր. Պրունսվիք գործը կ'եփեն: Բան մը չգիտեցի՞ք: Սակայն կարծեմ թէ Մր. Պրունսվիքի հետ բարեկամ էք:

— Անշուշտ, անշուշտ, պատասխանեց իսկոյն Պէրքըր: Բայց տակաւին բան մը չէ ըսած ինծի:

Նամակը առաւ ծառայէն որ դռնապանին հետ անհետացաւ սենեակին մէջ, ուր անմիջապէս շիշ մը գինի բերել տրուեցաւ:

Ալէքս Պէրքըր առաջին յարկը ելաւ: Բայց փոխանակ

ուղղակի թիւ 18 և 19 տենեակները երթալու, զորս վարձած էր Մր. Հէրրի Պրունսվիք, նախ մտաւ իր սենեակը, որ 24 թիւը կը կրէր: Իր սնտուկը հոն էր:

Պէրքըր գոցեց փականքը և այդ կողմէ հանգիստ ըլլալէն ետք, տենդային աճապարանքով մը ձեռնարկեց խիստ տարօրինակ գործի մը: Շուտով հանեց ալեհեր կեղծամը, կեղծ մօրուքը և ոսկի ականոցը ու այդ այլանդակ ծալուածին տակ երեւցան Նաթ Փինքէրթընի՝ կորովի և յատկանշական դիմագծերը: Անմիջապէս ուրիշ կեղծամ մը դրամ ու ծարիրներու և զարդադեղերու (ֆոլմերիֆ) միջոցաւ երեսը այլափոխեց անձանաչելի ըլլալու աստիճան: Զոյգ մը կողմնաձորուք ծալուածի գործը աւարտեց: Սնտուկին մէջ կարգով դրուած էին քանի մը քօթիմներ: Ժաքէթ մը ընտրեց, որ ըստ բաւականին կը նմանէր ծառայի համազգեստի մը և արագօրէն հագաւ զայն: Մարդ կրնար երգում ընել թէ իր աչքին առջեւ ունէր ճշմարիտ ծառայ մը, որ կեանքին մէջ ուրիշ բան եղած չէր: Գործողութիւնը ընդամէնը չորս վայրկեան տեւած էր:

Իր այլակերպութիւնը աւարտելէ ետք, Փինքէրթըն սկսաւ ծալիլ:

— Այդ բարի Ֆրէտը արդէն քիչ մը առաջ ցոյց տուաւ թէ այնքան սուր աչքեր չունէր որքան կ'ախորժէր ըսել: Կարծեմ թէ իր սրատեսութիւնը երկրորդ անգամ պիտի սխալի:

Բայց իր հասցէին տանելէ առաջ նամակը, զոր ճարտարօրէն առած էր այժմ իր ծախքովը դռնապանին սենեակին մէջ գինի խմելու վրայ եղող բարեմիտ մարդէն, հոգ տարաւ բանալու և անոր պարունակութիւնը հասկնալու: Աւելորդ է ըսել թէ գործողութիւնը կատարուեցաւ անպիսի ճարտարութեամբ և յաջողութեամբ որ ո՛րեք հետք չթողուց:

Նամակը, որ շատ կարճ էր և կնոջ մը գիրովն էր, հետեւեալ տողերը կը պարունակէր.

«Սիրեցեալ Մր. Պրունսվիք

«Ձեր սիրուն տոմար և մանաւանդ անոր ընկերացող հիանալի վարդերը մեծ հաճոյք պատճառեցին ինծի: Շատ ուրախ պիտի ըլլամ եթէ վաղ առտու ընդունիմ ձեր այցելութիւնը: Արդէն անհամբեր եմ գիտնալու այն գաղտ-

նիքը, զոր խոստացաք ինծի յայտնել այդ այցելութեան միջոցին: Ուրեմն ի տեսութիւն և շուտով:

Ձերդ անձնուէր՝ Պիթ Բլօքսթի

— Ա՛հ, ա՛հ, մրմուռաց զաղտնի ոստիկանը անգաղտնապահօրէն տեղեկանալէ ետք իրեն չսահմանուած այդ տոմսակին պարունակութեանը, կարծեմ թէ վարի մարդը իրաւունք ունէր: Գործը կ'եփի, ինչպէս շատ աղւոր ըսաւ: Նորէն մէկը խաբել կ'ուզէ այս սրիկան: Բայց այս անգամ հոս եմ և պիտի տեսնենք:

Խնամթով գոցեց նամակը: Յետոյ, փականքը քաշելէ ետք, սենեակին դուռը կիսովին բացաւ և նրբանցքին մէջ նայեցաւ: Մարդ չկար:

Առանց տեսնուելու շուտով սպրդեցաւ մինչև 19րդ սենեակը և բաւական ուժգին կերպով զարկաւ:

— Մտէ՛ք, պոռաց ձայն մը ներսէն:

Հնազանդեցաւ և սենեակին սեմէն անցնելէ ետք, դուռը վրայէն գոցեց:

Հէրրի Պրունսփիք պատուհանին մօտ կեցած էր ոտքի վրայ: Նորեկին դառնալով հարցուց.

— Ո՞վ կ'ուզէք:

— Մը. Հէրրի Պրունսփիքը:

— Ես եմ:

— Շատ աղէկ: Ահաւասիկ՝ ձեզի համար նամակ մը Տիկին Պիթ Բլօքսթի կողմէ, որ բարեւ կ'ընէ:

Պրունսփիք կարմրեցաւ: Հեզնական և յաղթական արտայայտութիւն մը երեւցաւ դէմքին վրայ, սակայն փայլակի մը չափ կարծատեւ եղաւ:

— Բայց սիրուն բան է աղ: Ի՛նչ, տիկին Բլօքսթի անմիջապէս իր պատասխանը զրկելու չափ հաճոյակատար եղաւ: Օ՛հ, չէի համարձակեր այդչափը յուսալ և վազուան թղթաբերէն առաջ բան մը ստանալու յոյս չունէի: Կ'աղաչեմ, ըսէք ձեր տիրուհիին թէ ո՛րքան երջանիկ եղայ իր հոգածութեանը համար:

Կեղծ ծառան, որ դրանք մօտ մնացած էր, խոնարհեցաւ առանց խօսք մը ընելու: Պրունսփիք պատուհանին մօտ գնաց և տոմսակը բացաւ: Արագօրէն կարդաց և գոհունակութեան շարժում մը ըրաւ, մինչ յաղթանակի նշոյլ մը կը վառէր աչքերուն մէջ:

— Կ'աղաչեմ, վայրկեան մը համբերեցէք, ըսաւ, քովի սենեակը երթամ և քանի մը բառ գրեմ, զոր կը յանձնէք ձեր տիրուհիին:

Յարակից սենեակին մէջ անհետացաւ: Հազիւ թէ գացած էր, Փինքէրթըն վազեց դէպ ի գրասեղանը, պատուհանին մօտ: Արդարեւ կանաչ ծածկոյթին վրայ ատրճանակ մը նշմարած էր: Գաղտնի ոստիկանը փայլակի արագութեամբ առաւ զէնքը և փողրակը քանի մը անգամ դարձնելէ վերջ, որէն տեղը դրաւ: Յետոյ եկաւ և իր տեղը բռնեց:

Վայրկեան մը ետք Հէրրի Պրունսփիք սենեակ մտաւ, ձեռքը բռնած պղտիկ պահարան մը, զոր յանձնեց ծառային:

— Ահաւասիկ: Ըսէք ձեր տիրուհիին թէ պատիւ պիտի ունենամ վաղ առտու ժամը ճիշդ 11ին իրեն ներկայանալու:

Այս խօսքերը ըսած ատեն լեցուն նուէր մը սանցուց ծառային ձեռքը:

Փինքէրթըն յայտնի չըրաւ: Շնորհակալ եղաւ Պրունսփիքին և դուրս ելաւ:

Նրբանցքը մտնելուն պէս, փոխանակ սանդուղէն իջնելու, շուտով գնաց իր սենեակը, ուր քանի մը վայրկեանի պէտք ունեցաւ Մը. Ալէքս Պէրքըրի դիմագիծերը ու տարազը վերստանալու համար: Աւելորդ է ըսել որ խղճահարութիւն չունեցաւ կարդալու իրեն յանձնուած տոմսակը, որ հետեւեալ տողերը կը պարունակէր.

«Խիստ սիրեցեալ և խիստ յարգելի Տիկին Բլօքսթի

«Ձեր սիրուն պատասխանը, որուն չէի յուսար այս իրիկուան համար, մարդոց ամէնէն երջանիկը կ'ընէ զիս: Վաղը, որոշեալ ժամուն, յոյսի և բարեկամութեան թեւերովը պիտի թռչիմ» — Տակաւին չեմ համարձակիր աւելին ըսել:

Ձերդ յաւատ՝ Հէրրի Պ.

Գաղտնի ոստիկանը գոցեց նամակը և իջաւ դռնապանին սենեակը, ուր երկու մարդիկը նոր տւարտած էին իր հրամցուցած չիշ մը դինին:

— Եղաւ լմնցաւ, ահաւասիկ Մը. Պրունսփիքի պատասխանը առ Տիկին Բլօքսթի, ըսաւ: Կը խնդրեմ ըսէք ձեր տիրուհիին թէ շատ ուրախ եղաւ այդքան հաճելի ու մանաւանդ այդքան արագ պատասխան մը ստանալով և թէ պիտի չթերանայ վաղ առտու ժամը ճիշդ 11ին ներկայանալու իրեն:

Ծառան ժպտեցաւ: Դաւաթը պարպեց լմնցուց, ոտքի ելաւ և նամակը գրպանը դրաւ:

— Աղէկ, կը սպասէի ատոր, ըսաւ:

Եւ դուրս ելաւ:

Պէրժըր մինչեւ պանդոկին դրան առջեւ բնկերացաւ անոր, որպէս թէ ինք ալ գործ ունէր դուրսը:

— Ըսէք, բարեկամս, հարցուց առանց յայտնի ընելու թէ կարեւորութիւն մը կուտար իր հարցումին, Տիկին Պիթ Րըթճէր շատ գեղանի և շատ հարուստ ըլլալու է, այնպէս չէ՞: Դիտեմ թէ Պրունսվիք բարեկամս լաւ ճաշակ ունի:

— Օ'հ, պոռաց ծերունի ծառան խոնդավառ շեշտով մը, տիրունիս նիւ Եօրքի ամէնէն գեղեցիկ կինն է: Շատոնց է որ յարաբերութիւն ունի Մր. Պրունսվիքի հետ: Երկու կամ երեք տարի առաջ ծանօթացաւ անոր հետ Քօթ տ'Աղլուի վրայ: ու այդ թուականէն ի վեր բնաւ թերացած չէ ատեն ատեն նամակ գրելու անոր: Նախընթաց օր, փողոցը հանդիպեցաւ Մր. Պրունսվիքի և կը դուշակեմ թէ այս երկրորդ տեսակցութիւնը խորին տպաւորութիւն մը գործեց տիրունիին վրայ: Հարկա՛ւ, իր իրաւունքն է: Զորս տարիէ ի վեր այրի է և եթէ վերամուսնանալու փափաք ունի, ազատ է, ո՞վ կրնայ խառնուիլ: Իրողութիւնը սա է որ այդ Պրունսվիքը անթերի ճէշթըմէնի մը երեւոյթը ունի և քիչ մը վիպական կնոջ մը հաճելի ըլլալու համար պէտք եղած բաներէն զուրկ չէ: Այսօր քանի մը վարդեր ու նամակ մը ստացաւ անկէ, որով կը հարցնէ թէ կը հաճի՞ զինքը ընդունելու պատիւը ընել: Կ'ըսէ թէ իրեն յայտնելիք կարեւոր գաղտնիք մը ունի:

— Զա՛ր սատանայ, ըսաւ Մր. Պէրժըր ժպտելով, ինծի կուգայ թէ կատարելապէս տիղեակ էք ձեր տիրունիին թղթակցութեան:

— Դիպուածով իմացայ, պատասխանեց ծառան սառտիկ կարմրելով: Տիկին Րըթճէր սեղանին վրայ ձգած էր նամակը: Այն ատեն... կարդացի անզգուշաբար:

— Շատ հարուստ է:

— Օ'հ, խիստ հարուստ է: Շատ մեծարժէք գոհարեղէններ ունի, առանց հաշուելու որ միշտ մեծ գումար մը կը պահէ իր տունը, իր արկղիկին մէջ, վասն զի պանքաներու և վարկի ընկերութիւններու հանդէպ անվստահութիւն մը ունի:

— Պրունսվիք գիտէ՞ այս մանրամասնութիւնը:

— Կարելի է: Բայց ամէն պարագայի մէջ իր փոյթը չէ: Ինք խենթի պէս սիրահարած է Տիկին Րըթճէրի և շատ քիչ կը գրազի անոր հարստութիւնով: Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընէ: Ինք արդէն բաւական հարուստ է:

Ժպիտ մը երեւցաւ Պէրժըրի շրթունքին վրայ:

— Ա՛հ, ըսաւ, Տիկին Րըթճէրի կարծիքն ալ աղէ:

— Բայց անշուշտ: Այո՛, այո՛, ինծի այնպէս ըսաւ: Կը զարմանա՞ք, Պատճառը սա է որ տասը տարիէ ի վեր իր ծառայութեանը մէջ եմ, իմ վրաս վստահութիւն ունի և ուրիշին չըսելիք բաները ինծի կ'ըսէ:

— Շնորհաւորութիւններս: Է՛ր ուրեմն, երկուքն ալ թող երջանիկ ըլլան: Իրենց համար մաղթանքս այս է: Պրունսվիք քիչ մը սնամիտ և անառակ է: Իրաւ որ ամուսնութիւնը լաւագոյն բան մը պիտի ըլլայ անոր համար: Օ՛հ, մնաք բարով, բարեկամս:

Եւ դարձեալ պանդոկին ճամբան՝ բռնեց:

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԳԻՒՏ

Յաջորդ առտու, ժամը 10ին միջոցները, ծերունի Մր. Պէրժըր կը զարնէր դուռը այն պզտիկ ամարանոցին, ուր կը բնակէր Տիկին Պիթ Րըթճէր, արեւմտեան 45րդ փողոցին մէջ: Նոյն ծառան, որուն հետ առջի օր ծանօթացած էր, եկաւ դուռը բացաւ: Բարի մարդը շատ զարմացաւ. Հէրրի Պրունսվիքի բարեկամը տեսնելով:

— Ի՞նչ կայ, ըսաւ ցած ձայնով: Գոնէ պաշտօն չունի՞ք մեզի ծանուցանելու թէ Մր. Պրունսվիք պիտի չգայ: Աղւո՛ր բան պիտի ըլլար: Տիկին Րըթճէր ալ ճիշդ հիմա փայլուն արդուղարդ մը կ'ընէ զայն ընդունելու համար:

— Ո՛հ, ո՛չ, ապահով եղէք, ըսաւ Պէրժըր աչքերը քթթելով և հինգ տուարնոց պանքառմա մը սանցնելով ծառային ձեռքը: Պիտի ըսեմ թէ խնդիրը ի՛նչ բանի վրայ է: Կ'ուզեմ որ բարեկամս Պրունսվիքը առաջին շնորհաւորողը ըլլամ իր նշանախօսութեան առթիւ: Ուստի պիտի խնդրեմ ձեզմէ որ թոյլ տաք ինծի սրահին վրայ բացուող սենեակներէն մէկը մտնել: Երբ համաձայնին, թաքստոցէս պիտի

եկեմ և ամենամանկեղծ մաղթանքներս ու շնորհաւորու-
թիւններս պիտի ներկայացնեմ իրենց: Ա՛հ, ա՛հ, հիմակուընէ
կը հրճուիմ անոնց ապշուեցեան վրայ մտածելով:

— Կա՛ւ, եթէ աղէ է ձեր ուզածը, բան մը չէ, պա-
տասխանեց ծառան պանքտոմսը անհետացնելով:

— Բայց բան մը ըսելու չէ ո՛չ ձեր տիրուհիին և ոչ
Մր. Պրուենովիքի:

— Մի՛ վախճաք: Ձեմ ուզեր անակնկալին հաճոյքը
խել ձեզմէ: Հետեւեցէք ինծի: Տիկին Րըթճէր այս մէջոցին
իր զարդասենեակը կը գտնուի, Վտանգ մը չկայ ուրեմն և
կրնամ ձեզ տանիլ մատենադարանը, որ սրահին վրայ կը
բացուի և մարդ պիտի չտեսնէ ձեզ:

Ներս մտան և վայրկեան մը ետք Ալէքս Պէրքըր կը
գտնուէր մատենադարանի յատկացեալ պզտիկ սենեակի մը
մէջ, որ սրահէն բոժնուած էր բաց դուռով մը, և այդ
դուռը ծանր վարագոյրով մը գոցուած էր:

— Ահաւասիկ եկայ, ըսաւ ինքնիրեն: Այլեւս կը մնայ
սպասել հռչակաւոր Մր. Հէրրի Պրուենովիքի:

Թանձր զորդին վրայ, որ իր քայլերուն աղմուկը կը
խեղդէր, կամաց կամաց կ'երթար կուզար երբ յանկարծ
քովի սենեակին մէջ աղմուկ մը լսեց: Մինչեւ դրան վա-
րագոյրին մօտ սպրդեցաւ ու դիտեց: Տիկին Պիթ Րըթճէր
սրահ կը մտնէր: Ծառան չափազանցած չէր: Իսկապէս հրա-
շալի գեղեցկութիւն մը ունէր: Երեսոսի պէս սեւ ու առատ
մազեր կ'երեւէին դէմքին վրայ, որուն գիծերը սիրուն և
շնորհալի էին, Պարագային յարմար հիւսնալի և խիստ ճա-
շակաւոր զգեստ մը հագած ու ամէնէն թանկագին գոհա-
բեղէններով պճնուած էր: Ոսկիի, ադամանդներու, մար-
գարիտներու և թանկագին քարերու փաղփիւն մը և չողար-
ձակում մըն էր: Ֆրէտ աղէկ ընտրած էր իր նոր զոհը:
Վտանգի Փինքէրթըն վայրկեան մը իսկ չէր կասկածեր:
Ֆրէտ միմիայն հարստութեանը կը բաղձար և ո՛չ թէ կնոջը,
որչափ ալ գեղեցիկ ըլլար անիկա: Ձէր կրնար անոր հետ
ամուսնանալու վրայ խորհիլ այն միեւնոյն պատճառներով,
զորս լրբօրէն պարզած էր գաղտնի ոտտիկանին ուղղած
նամակին մէջ: Պիթ Րըթճէր շատ յուզուած կ'երեւար:
Ամէն վայրկեան պատուհանին առջեւ կ'երթար և վարա-
գոյրները վեր կ'առնէր, փողոցը դիտելու համար:

Փինքէրթըն չկրցաւ ժպիտը զսպել խորհելով այն ան-
հաճոյ անակնկալին վրայ, զոր պիտի ունենար: Անշուշտ
պատրանքը դառն պիտի ըլլար, բայց ասիկա աւելի աղէկ
էր քան թէ գոհարեղէնները և հարստութեան մէկ մասը
կորսնցնելը: Երբ այլեւս չխորհէր անոր վրայ, ինքզինքը
պիտի շնորհաւորէր անկէ խուսափած ըլլալուն համար:

Այդ ֆրէտը հիւսնալի ճարտարութիւն մը և նախահո-
գութիւն մը ունէր: Դիպուածը իրեն ծանօթացուցած էր այս
կինը Քոթ ա՛լԱզիւրի վրայ և անմիջապէս յարաբերութիւն
հաստատած էր անոր հետ, հաշիւ ընելով որ օր մը թերեւս
այդ կողմէն բան մը ելլէր իրեն: Այդ թուականին անշուշտ
շատ զբաղած էր ուրիշ տեղ և չէր կրնար անմիջապէս այդ
գործը, հետապնդել: Բայց աչքէ կորսնցուցած չէր զայն: Ե-
րիտասարդ այրիին նամակներ զրկած էր որպէս զի չմոռ-
ցուի անկէ: Եւ հիմակ որ Ամերիկա կը գտնուէր, Մօնիօ-
մէրի ընտանիքը խաբելէ ետք Ֆիլատէլֆիայէն աճապարան-
քով մեկնած և Նիւ Եորք եկած էր Տիկին Րըթճէրի հետ իր
յարաբերութիւնը շարունակելու և կողոպտելու համար զայն:

Այս նոր ձեռնարկը անշուշտ առաջինին պէս յաջողու-
թեամբ պիտի պսակուէր եթէ վտանգին դիմագրաւելու և
Նաթ Փինքէրթընին ասպարէզ կարգալու անխոհմտութիւնը
չգործէր:

Յանկարծ դուռը զարնուեցաւ: Պիթ Րըթճէր սարսռաց
որպէս թէ ելեկտրական ցնցում մը ստացած ըլլար: Վերջին
անգամ հայելիին մէջ նայեցաւ:

Փինքէրթըն անմիջապէս հանեց կեղծամը, կեղծ մօրու-
քը և ակնոցը և իր սովորական դէմքը վերստացաւ:

— Պիտի տեսնենք թէ Պրուենովիք ստուգիլ կը ճանչ-
նայ զիս, ըսաւ ինքնիրեն:

Ծառան դուռը բացաւ և Պրուենովիք սրահ փութաց:
Այլ ձեռքին մէջ վարդերու խոշոր փուռ մը բռնած էր:

— Տիկին Րըթճէր, ըսաւ վառվռուն աչքերով և անոր
առջեւ խոնարհելով:

— Մր. Պրուենովիք, ըսաւ այրին և ձեռքը երկնցուց
ժպտելով:

— Այս հիւսնալի վարդերը ինծի՞ համար են, հարցուց,
թիկնաթոռի մը վրայ նստելով:

Պրուսովիք ծուռի եկաւ անոր առջեւ ու ծաղկեփունջ մը երկնցուց

— Այո՛, ամենասիրելիս, այս վարդերը ձեզի համար են, ըսաւ: Անոնք են որ պիտի պատմեն այն անուշ գաղտնիքը, զոր խոտոացայ յայտնել ձեզ այսօր:

Նոյն վայրկեանին դրան վարագոյրը բացուեցաւ և փինքերթընի երկսը տեսնուեցաւ: Բայց Պրուսովիք անմիջապէս չնշմարեց զայն:

— Այո՛, անոնք պիտի ըսեն թէ կը սիրեմ ձեզ, ո՛վ իմ սիրելիս Պիթ: Պիտի ըսեն ձեզ թէ աշխարհի մէջ աւելի մեծ երջանկութիւն մը չեմ երազեր բայց եթէ ձեր ձեռքը իմինիս մէջ բռնել և այսուհետեւ ձեզի հետ բաժնել կեանքի բոլոր ուրախութիւնները և բոլոր նեղութիւնները: Անոնք պիտի ըսեն ձեզ թէ...

Պրուսովիք յանկարծ կեցաւ և դեր դեղին եղաւ: Վերջապէս նշմարած էր գաղտնի ոտիկանը երկու վարագոյրներուն միջեւ, ոտքի վրայ, և անմիջապէս ճանչցած էր զայն:

Տիկին Պիթ Բըթճէր կարծեց թէ երազի մէջ էր երբ տեսաւ որ բոպէ մը առաջ ինքզինքը ամբողջովին սիրոյ նըւիրուած ցուցնող իր պաշտելին յանկարծ զէմքը փոխեց նըւմարելով Նաթ փինքերթընը, իր մահացու թշնամին: Վարդերու փունջը վար ձգեց և իսկոյն ատրճանակը քաշեց: Կացութիւնը ո՛րչափ սր ալ յուսահատական ըլլար իրեն համար, ցոյց տուաւ որ իր համբաւը կորուսած չէր, վասն զի վտանգին հակառակ, բոպէ մը իսկ չկորսնցուց իր պազարիւնութիւնը և մտքի ներկայութիւնը: Փայլակի արագութեամբ վեր հանեց զէնքը և կրակ ըրաւ մէկ, երկու, երեք անգամ:

Բայց գրուած էր որ այդ օրը զարմանքէ զարմանք պիտի գլտորէր: Կարճ հեռաւորութենէ մը, ուր կը գտնուէր, անկարելի էր որ իրեն պէս նշանառու մը իր նպատակին չը հասներ, սակայն փինքերթըն չերերաց անգամ:

Զափաղանց էր ասիկա:

Թշուառականը իր զէնքին նայեցաւ անոր մեքենականութիւնը քննելու համար: Նոյն պահուն գաղտնի ոտիկանը խոյացաւ անոր վրայ, ամերիկեան ձեւով կռուիի հարուած

մը տուաւ և կիսովին շնչանդձ ըրաւ զայն: Երկու վայրկեան ետք Պրուսովիք, ոյժով մը կաշկանդուած ըլլալով, նստած էր թիկնաթոռի մը վրայ: Յետոյ գաղտնի ոտիկանը բաց պատուանի մը առջեւ երթալով, քանի մը անգամ սուլեց: Արդիւնքը սա եղաւ որ այդ կողմերը պահակ սպասող քանի մը ոտիկաններ վազեցին եկան:

Կալով տիկին Բըթճէրի, օտարափէն նուաղած էր: Աչքերը բացաւ ճիշտ տոյն պահուն ուր մըքտ իր գիտակցութիւնը կը վերստանար: Կացութիւնը ըմբռնելուն պէս կատաղութեան աղաղակ մը արձակեց:

— Այսպէս, ճիշդ է, ըսաւ ակռաները կճրտելով, յաղթուեցայ:

Փինքերթըն, որ իրեն առջեւ ոտքի վրայ կեցած էր, ջախջախիչ արհամարհանքով մը նայեցաւ անոր:

— Մնացարձ և պոռոտախօս ձե՛զի: Նոյն ինքն դուք էք որ ձեր կորստեան պատճառ եղաք: Ձեր յաջողութիւնները վերջ ի վերջոյ գինովցուցած էին ձեզ և համոզուած էիք թէ կարելի չէր ձերբակալել ձեզ: Կը տեսնէ՞ք: Ուրիշ բան մը ըսեմ: Ինծի գրեցիք թէ զիս պիտի ճանչնայիք ի՛նչ կերպով որ ալ ծպտէի: Եւ սակայն երէկ, Սէն Տընի պանկոկին մէջ երկու անգամ գործ ունեցաք ինծի հետ, առանց դուին մէջ երկու անգամ գործ ունեցաք ինծի հետ, առանց զիս ճանչնալու: Մը. Ալէքս Պէրքըրը, այն սեղանակիցը որուն հետ այնչափ գրօնեցաք, ե՛ս էի: Ծանչցա՞ք զիս: Եւ երբ կէս ժամ ետք Տիկին Պիթ Բըթճէրի կողմէ ներկայացաւ ձեզ, — նամակը առած էի բերողէն, որ իմ դառնալուս ըստ պատելով շիշ մը գինի կը խմէր դռնապանին հետ —, ճանչցա՞ք զիս: Մինչ քովի սենեակը գացած էիք Տիկին Բըթճէրի պատասխանը գրելու համար, ձեր ատրճանակին մէջէն, զոր ձեր զրառեղանին վրայ ձգած էիք տեսնուելու ձեւով մը, հանդարտօրէն հանեցի գնդակները: Հիմա կը հասկնաք թէ ինչո՞ւ, երեք անգամ վրաս, գրեթէ կուրծքիս մօտ կըրակելով մէկտեղ, չաջողեցաք անդիւր աշխարհը դրկել զիս:

Կալանաւորը, այս յաջորդական յայտնութիւններէն բոլորովին ապշահար, հիմա կը հասկնար թէ ո՛րքան անխոհմութիւն ըրած էր, պայքարիլ ուղեւով զարհուրելի ոտիկանին հետ:

— Ա՛հ, ըսաւ վերջապէս, աւելի աղէկ ըրած պիտի ըլ-

լայի եթէ բնաւ Ամերիկա չգայի: Առաջուընէ ըսած էին
ինծի որ ձեզմէ զգուշանա՛մ: Զուգեցի հաւտալ:

Փինքէրթըն չպատասխանեց: Ֆրէտը սստիկաններուն
յանձնեց և պատուիրեց որ բանտ տանին: Յետոյ վերջապէս
կրցաւ ամէն բացատրութիւն տալ Տիկին Րըթճէրի և ծառա-
յին, որ գիւրահասկնալի ապշութիւնով մը ներկայ եղած
էր արագ արագ իրարու յաջորդող այս վրդովիչ ու անա-
կնկալ դէպքերուն: Երբ այրին գիտցաւ թէ ի՛նչպիսի թշուա-
ռականի յը ձեռքը պիտի իյնար, սիոփանքի հառաչանք մը
արձակեց և ջերմագին խօսքերով շնորհակալութիւն յայտնեց
գաղտնի ոստիկանին:

Ֆրէտի վրան գլուխը նայուելով, գտնուեցաւ Օր. Լուիզ
Մօնկօմէրիի գոհարեղէնի արկղիկի օսկիէ պզտիկ բանալին:
Գալով գոհարեղէններուն, անոնք գտնուեցան անտուկնե-
րուն կրկին յատակին մէջ և աղջիկը վերջապէս տիրացաւ
իր գոյքերուն, աւելորդ է ըսել թէ ի՛նչ ուրախութեամբ:

Իսկ հռչակաւոր Ֆրէտ, որուն բուն անունը, ինչպէս
հասկցուեցաւ նախնական քննութեան միջոցին, Ուիլեմ
Շանթըն էր, Ղտարուան բանտարկութեան դատապար-
տուեցաւ:

Վ Ե Ր Զ

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻԻՈՎ

ՊՐՈՒՔԼԻՆԻ ԿԱՄՈՒՐՋԻՆ ՎՐԱՅ

910

